

Participarea Marinei Române la apărarea Dobrogei în timpul Primului Război Mondial

(Participation of the Romanian Navy in the defense of Dobrogea during the First World War)

Comandor dr. Ioan DAMASCHIN

Abstract: *The first fight mission was a torpedo attack against a group of 5 Austrian-Hungarian monitors, which were at Rusciuk (Ruse), executed on the evening of 13th/14th August 1916 by a group of 3 boats, commanded by captain Aurel Negulescu. Starting with August 18th 1916, the Danube Flotilla had as missions the support of the Romanian land forces, to be found at the bridgehead from Turtucaia, destined to ban the forward direction of the enemy towards Bucharest. Until the end of the campaign of the year 1916, the river boats had direct and permanent contact with the enemy at Rasova and Flămânda (September), Cernavodă, Topalu - Hârșova, (October - November), Brăila, Galați, Tulcea up to Chilia.*

Keywords: *The War for Independence, The Navy, The Fleet, Macin, Turtucaia, The Danube.*

„DACĂ providența ne-a pus la hotare DUNĂREA și MAREA, aceste prețioase ape, care în vremuri de restriște ne-au fost cele mai credincioase străji contra vrăjmașilor, iar în vremuri bune calea propășirii, DACĂ însăși ființa neamului e legată de soarta acestor ape, ATUNCI să fim vrednici și să păstrăm acest dar al naturii, să știm să-l întrebuițăm pentru propășire și apărarea țării noastre”¹.

Căpitan Constantin Păun
Erou marinar din Primul Război Mondial

Introducere

La declanșarea Primului Război Mondial, litoralul românesc și portul

Constanța nu dispuneau de suficiente mijloace de apărare pentru a putea face față unor atacuri ale inamicului, dinspre mare. Pe uscat, Apărarea

Maritimă dispunea de 2 baterii de coastă la Constanța și nouă posturi de observare, dispuse între Gura Portiței și Balcic. Pentru apărarea pe apă, Marina dispunea de 3 nave de luptă - crucișătorul „Elisabeta” (cpt. cdr. Nicolae Kirițescu), torpilorul „Zmeul” (lt. cdr. Gonda Nicolae), puitorul de mine „Alexandru cel Bun” și 3 nave auxiliare.

Deși România nu aderase încă la Coaliția Antantei, tratativele de cooperare militară cu Rusia pe timp de război începuseră încă din aprilie 1916. Referitor la apărarea litoralului românesc, Convenția încheiată prevedea: *„Începând de la 25 august, flota rusă va trebui să facă siguranța portului Constanța și să împiedice orice debarcare a trupelor inamice pe țărmul românesc (...). De partea sa, România va recunoaște Flotei ruse din Marea Neagră dreptul utilizării portului Constanța și de a lua măsurile necesare contra flotei submarine inamice”*².

În ceea ce privește flota de nave civile, cuprinzând, 6 cargoboturi – „Bucegi”, „Carpați”, „Turnu Severin”, „Iași”, „Constanța”, „Dobrogea” și 5 nave pasagere – „Dacia”, „Împăratul Traian”, „România”, „Regele Carol I”, și „Principesa Maria”, prin Convenția încheiată la 17 august 1916, acestea au fost afretate Marinei Ruse³.

La intrarea României în război, forțele navale de la Dunăre au fost organizate în două mari unități operative:

1. Flota de Operațiuni, comandată de contraamiralul Nicolae

Negrescu, avea în componere Escadra de Dunăre, sub comanda comandorului Nicolae Negru, cu patru monitoare („Mihail Kogălniceanu”, „Alexandru Lahovari”, „Lascăr Catargiu”, și „Ion C. Brătianu”); opt vedete de siguranță; serviciul de mine și torpile; un convoi de aprovizionare; un spital mobil; șantierul naval mobil și grupul bateriilor de coastă „Elisabeta”, amplasate la Oltenița.

2. Apărările sub apă, mare unitate comandată de comandorul Constantin Niculescu-Rizea. Dispunea de trei nave și de stații fixe pe malul Dunării pentru lansarea minelor și a torpilelor între Oltenița și Turnu Măgurele și la litoralul maritim.

La 27 august 1916, când România a declarat război Austro-Ungariei, Flota de Operații pe Dunăre avea comandamentul în portul Turtucaia, pe nava „Principele Mircea”⁴.

Prima misiune de luptă a constat într-un atac cu torpila asupra unui grup de 5 monitoare austro-ungare, aflate la Rusciuk (Ruse), executat în seara de 27/28 august 1916 de un grup de 3 vedete, grup comandat de căpitanul Aurel Negulescu. Acesta era și comandant al șalupei torpiloare „Rândunica” (aceeași șalupă care a scufundat monitorul turc „Seyfi” pe canalul Măcin, în 1877), „Bujorescu” și „Cătina”.

Rezultatul atacului surpriză (la bordul unui monitor austro-ungar se derula chiar o petrecere) a fost unul modest (scufundarea unui șlep), deși la data respectivă s-a apreciat a fi un

succes important, soldat cu scufundarea unui monitor inamic.

Urmările atacului au fost însemnate însă din punct de vedere operativ. Imediat după eveniment, Flotila austro-ungară s-a retras din zona Giurgiu, unde ar fi putut folosi cu eficiență puterea sa de foc, la adăpostul ostrovului Persina (lângă Șiștov), la o distanță de cca 130 de kilometri, în amonte.

Începând cu 1 septembrie 1916, Flotila de Dunăre avea o dublă misiune: apărarea Sectorului IV Dunărea împotriva inamicului naval (chiar dacă navele inamice se retrăseseră din raion), pe de o parte și pe de altă parte, aveau misiunea de a sprijini trupele de uscat române, aflate în capul de pod de la Turtucaia (pe malul stâng al Dunării, în dreptul portului Oltenița), menit să interzică direcția de înaintare a inamicului spre București. În același timp, navele auxiliare aveau misiunea de a efectua transporturi de trupe și răniți, pe malul românesc al Dunării.

Bătălia decisivă pentru capul de pod de la Turtucaia unde se aflau în dispozitiv de apărare trupele Diviziei 17 Infanterie (gl. Teodorescu) a început în zorii zilei de 1 septembrie 1916. A doua zi, în dimineața de 2 septembrie, au intrat în luptă bateriile de coastă ale marinei, de pe malul drept al Dunării – „Rahova”, „Regele Ferdinand” și „Grivița”, iar apoi și cele de pe malul stâng, „Elisabeta” și „Principele Mircea”.

Escadra de monitoare – „Brătianu”, „Catargiu”, aflate în sectorul Ostrovului Cusui împreună

cu „Lahovary” și „Kogălniceanu”, aflate în sectorul Ostrovului Calimoc au intrat în luptă, deschizând foc asupra bateriilor inamice, începând cu orele 14.30. Urmare a focului intens al monitoarelor, avanposturile inamice au fost nevoite să se retragă⁵.

În zilele următoare duelul de artilerie la care au participat atât bateriile de pe mal ale marinei cât și monitoarele a continuat cu intensitate sporită, obligând în mai multe rânduri artileria inamică să înceteze focul asupra trupelor române din capul de pod.

În memoriile contraamiralului Constantin Vlădescu, la acea vreme locotenent la bordul monitorului „Lahovary”, este redată încrâncenarea luptelor din sectorul Staroselo din timpul zilei de 5 septembrie 1916, de dimineața până seara.

„Concentrarera focului este foarte eficace – raporta comandantul monitorului „Lahovary”, comandorul Toescu – astfel că la ora 13.55 artileria grea inamică este redusă la tăcere. La orele 15.15 deschidem focul din nou asupra trupelor adăpostite într-o pădure, ce încercau din nou să scoabă panta de Est spre Staroselo (...). Urmare a focului monitoarelor și bateriei Elisabeta conjugate, inamicul de la Staroselo s-a retras cu pierderi, în pădure ... La ora 18.00 bateriile noastre încetează focul, căci trupele noastre din câmpia Staroselo par a fi hotărâte să treacă la atac. Din cauza fumului dens și a întunericului nu mai distingem nimic”⁶.

În seara zilei de 5 septembrie trupele române din capul de pod de la Turtucaia pierduseră peste tot poziția principală de rezistență și se retrăseseră pe cea de a doua poziție de rezistență. Era de așteptat ca în ziua următoare luptele dintre trupele române din capul de pod și cele bulgăro-germane să fie mult mai crâncene. Ceea ce s-a și petrecut. Către ora 13.00, din 6 septembrie, Turtucaia a căzut, iar comandamentul Diviziei 17 Infanterie a fost ambarcat pe o vedetă și trecut la Oltenița.

În acea zi de 6 septembrie, toate monitoarele românești, încă din zori au executat un intens foc de artilerie asupra pozițiilor inamice, ușurând astfel retragerea trupelor de uscat proprii din capul de pod. Navele au avut posibilitatea să folosească din plin obuzierele de 47 mm, care, de la 2.500, la 4.500 de metri distanță față de trupele inamicului, prin tragere cu ochire directă, s-au dovedit a fi de o precizie și eficacitate mortale pentru infanteria inamicului. La orele 13.35, Marele Cartier General a ordonat flotei să se retragă spre Silistra.

În această zi, marinarii au dat un greu tribut de sânge. În Memoriile sale, contraamiralul Constantin Vlădescu va consemna: „În cursul dimineții, o schijă de obuz a retezat un picior lt. comandoului Eugen Stihî, care, de pe *spardek*-ul monitorului „Kogălniceanu” conducea tirul, în timp ce nava se afla în canalul de Sud. Va muri curând la spitalul din Oltenița. După câteva ore, comandorul Toescu trimise vedeta nr 6 - „Mr. Nicolae Grigore

Ioan” – comandată de proaspătul avansat căpitan Constantin Dumitrescu să combată o linie de 10 mitraliere, ascunse în porumbiște, care barau trecerea trupelor noastre. Vedeta a pătruns în canal, unde a reușit să scoată din luptă câteva mitraliere, dar a fost ciuruită de mii de gloanțe, în timp ce era supusă tirului de artilerie. (...). Comandantul vedetei, aflat la piesa de 47 mm, secundul slt. Ion Ghiculescu, aflat la mitralieră și jumătate din echipajul de punte au fost uciși”⁷.

O recunoaștere târzie a eroismului marinarilor români din aceste zile a fost făcută la 27 mai 1931, când regele Carol al II-lea a decorat monitoarele „Brătianu”, „Lahovary” și vedeta „Mr. Nicolae Grigore Ion” „*pentru bravura și disprețul față de moarte de care au dat dovadă ofițerii și echipajele pe timpul luptelor armatei de-a lungul Dunării precum și la Turtucaia...*”⁸.

În conformitate cu Convenția româno-rusă, despre care am făcut vorbire mai sus, Flota rusă trebuia să trimită pe fluviu încă din prima zi a războiului un detașament de nave, care să acționeze în subordinea Flotei de Operațiuni română pentru sprijinul trupelor de uscat care acționau în Dobrogea. Detașamentul de nave rusești, destinat în acest scop de viceamiralul Kolceak, comandantul Flotei Ruse din Marea Neagră era format din canonierele Doneț, Kubaneț, și Tereț, a ajuns la 27 august 1916 în portul Reni⁹.

Adâncimea mică la bară a apelor Dunării nu a permis însă canonierelor

maritime rusești, care aveau un pescaj relativ mare (3,5 – 3,7 m), să părăsească portul și să urce în amonte pe Dunăre, astfel că acestea au rămas mai multe zile blocate la Reni.

La 7 septembrie 1916, tardiv pentru a mai putea participa la sprijinul trupelor române la Turtucaia, detașamentul rusesc a reușit totuși să ajungă la Silistra unde a raliat Flota de Operațiuni Românească. Astfel, în continuare cele două flote și-au unit forțele acționând cu foc asupra inamicului de la uscat.

În ziua de 8 septembrie, misiunea flotei româno-ruse a fost aceea de a proteja retragerea Diviziei 9 Infanterie din Silistra. Tot atunci Grupul mine-dragaj a instalat două baraje de mine, în dreptul ostrovului Păpuriș și la Km 390-392.

La 9 septembrie monitoarele, împreună cu canonierele rusești, au executat bombardament asupra portului și orașului Silistra unde au fost distruse magaziiile din port, cazarmile și depozitele de petrol. Canonierele rusești au consumat în această zi timp de o jumătate de oră cca 300 de proiectile¹⁰.

După evacuarea Silistrei, în condițiile deplasării frontului dobrogean spre nord, flotilele fluviale unite au coborât spre Ostrov, ajungând la 10 septembrie la Oltina. Aici, navele ambelor flote au executat un intens foc asupra trupelor inamice și a bateriilor de artilerie ale acestuia, în sprijinul trupelor românești de la uscat.

În zilele următoare, monitoarele românești și canonierele rusești au executat focul asupra trupelor bul-

garo-germane, pătrunse în Dobrogea, care se deplasau pe șoselele din apropierea malului drept al Dunării, împrăștiindu-le, ori îngreunându-le marșul.

În a doua jumătate a lunii septembrie și prima jumătate a lunii octombrie, frontul s-a stabilizat vremelnic pe aliniamentul Rasova – Tuzla. Între 18 – 30 septembrie cele două flotele au dus acțiuni de luptă pentru a sprijini trupele române de uscat care se aflau în apărare în Dobrogea în sectorul Rasova. Au fost executate recunoașteri cu vedetele și s-a executat foc asupra trupelor inamicului hărțuindu-le și îngreunând manevra acestora.

La 21 septembrie „Catargiu” împrăștie cu șrapnele o trupă de cavalerie inamică la Musait.

În continuare navele fluviale au acționat în cursul lunii septembrie în contact direct și permanent cu inamicul la Rasova și Flămânda.

În noaptea de 21/22 octombrie, sub presiunea inamicului Rasova, a fost părăsită, trupele noastre retrăgându-se spre Cochirleni, după lupte ce duraseră o lună de zile, timp în care Flota de Operațiuni a sprijinit trupele de uscat în condițiuni mai mult decât onorabile. În toată această perioadă, navele Flotei au fost în mai multe rânduri încadrate de focul artileriei de uscat ale inamicului.

Adâncimile mici au îngreunat tot mai mult acțiunea navelor rusești astfel că, în a doua jumătate a lunii octombrie, acestea s-au retras la Brăila.

Până la sfârșitul campaniei anului 1916, monitoarele au acționat în

sprrijinul trupelor de uscat la Cernavodă, Topalu-Hârșova, (octombrie-noiembrie), Brăila, Galați, Tulcea și până la Chilia.

La data de 26 octombrie a fost aruncat în aer podul de la Fetești, iar monitoarele au ocupat poziții în apropierea localității Topalu-Hârșova. Aici au executat foc asupra inamicului, împiedicându-l în mai multe rânduri să-și instaleze pozițiile de artilerie în zonă.

În noiembrie 1916, inamicul a procedat la o lansare masivă de mine de curent pentru a distruge podul de vase de la Giurgeni – Vadu Oii. Una din aceste mine a lovit o șalupă omorând 7 militari.

La 3 decembrie, la orele 23.15, vedeta nr. 8 „Walter Mărăcineanu”, aflată pe canalul Alionte a fost atinsă de o astfel de mină și s-a scufundat. Și-a pierdut viața sublocotenentul Alexandru Axente

După evenimentele militare din toamna anului 1916, încheiate cu căderea capitalei, întreaga flotă ancorează, la 26 noiembrie, la Piuia Pietrii. De aici, la 11 decembrie 1916, primește ordinul de a se retrage la Sulina.

Până la sfârșitul anului, navele militare au asigurat retragerea pe brațul Chilia și spre porturile de la Gurile Dunării a convoaielor de vase și șleपुरi pentru a fi astfel salvate.

În prima parte a anului 1917, navele de război fluviale au continuat activitățile de asigurare a transporturilor de evacuare în Deltă, concomitent cu dueluri repetate între navele de însoțire și artileria inamică,

instalată pe dealurile ce străjuiau malul drept al Dunării, între Galați și Tulcea. La 15 aprilie 1917 s-a produs o pierdere semnificativă, când torpilorul „Smeul”, având la bord și trei ofițeri de marină din misiunea navală franceză, s-a scufundat între Sulina și Chilia.

În lunile iulie – august 1917, flota româno-rusă a executat puternice bombardamente asupra centrelor de rezistență și a artileriei inamicului din zona Tulcea cu Escadra de monitoare și grupul canonierelor și barjelor purtătoare de artilerie în zona Ceatalchioi și Pătlașanca, fiind respinse încercările inamicului de a pătrunde în Deltă.

La începutul anului 1918, în luna februarie, acțiunile monitoarelor românești s-au dus împotriva foștilor aliați – navele și trupele rusești, aflate în zona Vâlcov – Periprava – Chilia Veche.

Evenimentele din Rusia anului 1917 au creat un adevărat haos și anarhie în rândurile armatei rusești, inclusiv pe navele Marinei Ruse. Marinarii ruși s-au dedat la atrocități inimaginabile împotriva ofițerilor de la bordul navelor proprii, proveniți din ceea ce numeau ei „clasa exploatare” aruncându-i în numeroase cazuri peste bord și nu au ezitat să exporte „ideile revoluționare bolșevice” în rândul echipajelor de pe navele românești. Din fericire și într-o astfel de situație, marinarii români s-au aflat la postul de luptă, împiedicând cu succes tentativele „revoluționare”.

A fost ultima confruntare semnificativă la care au participat navele

românești la Dunăre în Primul Război Mondial.

De menționat faptul că în Primul Război Mondial și-au pierdut viața un număr de 407 marinari din care: 18 ofițeri, 11 maiștri militari, sub-ofițeri și elevi, 371 gradați și soldați și 7 marinari civili¹¹.

Concluzii

Marina Română, în limitele potențialului său de luptă, a avut o

contribuție semnificativă în cele două războaie – Războiul de Independență și Primul Război Mondial, care au precedat momentele cruciale din istoria poporului român – Independența de Stat și Marea Unire. O dovedește cu prisosință și tributul de sânge dat de marinarii români, aflați la postul de luptă, care au pus ȚARA și DRAPELUL mai presus decât propria viață.

Note

- ¹ Ioan Damschin, *Eroii Neuitați din Adâncuri*, Editura Muzeului Național al Marinei Române, Constanța, 2017, p. 18.
- ² Raimond Stănescu, Cristian Crăciunoiu, *Marina Română în Primul Război Mondial*, Editura Modelism, București, 2000, p. 57.
- ³ George Petre, Ion Bitoleanu, *Tradiții Navale Românești*, Editura Militară, București, 1991, p. 215.
- ⁴ Raimond Stănescu, Cristian Crăciunoiu, *op. cit.*, pp. 63-65.

- ⁵ *Ibidem*, p. 86.
- ⁶ *Ibidem*, pp. 91-92.
- ⁷ *Ibidem*, p. 96.
- ⁸ Ioan Damaschin, *Marina Română la Dunăre*, Editura Syrynx – Med, 1998, pp. 60-62.
- ⁹ D. Io. Kozlov, *Flot v Rumânskoj Kampanii 1916- 1917 godov/ Flota în campania Românească, anii 1916-1918*, Sankt Petresburg, 2000, (traducere de Ioan Damaschin), p. 78.
- ¹⁰ *Ibidem*, p. 80.
- ¹¹ Ioan Damaschin, *op.cit.*, p. 30.

Bibliografie

DAMASCHIN, Ioan, *Marina Română la Dunăre*, Editura Syrynx – Med, 1998.

IDEM, *Eroii Neuitați din Adâncuri*, Editura Muzeului Național al Marinei Române, Constanța, 2017.

KOZLOV, D. Io., *Flot v Rumânskoj Kampanii 1916-1917 godov/ Flota în Campania Românească, anii*

1916-1918, Sankt Petresburg, 2000, (traducere de Ioan Damaschin).

STĂNESCU, Raimond, CRĂCIUNOIU, Cristian, *Marina Română în Primul Război Mondial*, Editura Modelism, București, 2000.

PETRE, George, BITOLEANU, Ion, *Tradiții Navale Românești*, Editura Militară, București, 1991.